

D · N

7/7 1937

Att skälla på pressen

Pressen är inte populär bland folk i allmänhet, det är ett ofta framfört påstående. Det kan synas bestyrkt av att i debatter i ämnet folk ofta klagat över tidningarna, över deras partisinne, deras sensationalism, deras sysslände med detaljer, deras ovederhäftighet. Samtidigt kan med säkerhet påstås att så gott som varje läskunnig person läser en tidning, eller läser i en tidning, varje dag och att hundratusenden har tillgång till mer än en tidning. I England beräknades under parlamentsdebatten häromdagen att tidningsläsarnas antal sedan sekelskiftet stigit från en miljon till mellan 30 och 40 miljoner; på mindre än tjugu år har tidningsupplagorna nästan fördubblats. I Sverige har utvecklingen, som under så lång tid inte kan fastställas, varit ungefär densamma. Våra samlade tidningsupplagor är nu bortåt 4 miljoner, och tre eller fyra personer kan antas ägna något intresse åt varje försält exemplar.

Det finns naturligtvis ingen reell motsättning mellan den kritik som uttryckes i debatterna och den uppskattning som framträder i inköpen. Tidningarna är oundgängliga, och just därför retar de så många. Tidningarna är stora och omväxlande, och därför finner nästan var och en något att reta sig på. Mest retade blir sannolikt de allvarliga och kultiverade läsare som finner reportagen från mordet, de furstliga resorna, teaterstjärnornas extravaganser och mycket annat löjliga och ovidkommande. De har svårt att förstå att de stora svenska tidningarna vill vara på en gång politiskt och kulturellt högt kvalificerade och läsbara för människor utan avsevärda sk högre intressen. Den skillnad mellan kvalitetspressen — Times och Manchester Guardian i första rum-

met — och masspressen som är mest utpräglad i England har dess bättre inte brutit igenom i Sverige. Vi försöker kombinera de båda linjerna; flera svenska tidningar har jämte politiska och kulturella avdelningar i nivå med de "fina" engelska tidningarna mycket annat, som ibland är lärorikt, ibland bara stimulerande och underhållande för ögonblicket, men som det sannerligen inte finns något skäl att skämmas för.

Särskilt i politiska debatter är det vanligt att prisa de små tidningarna, provinstitidningarna, och att beklaga då några sådana tidningar går under; "om de döda ingenting annat än gott" är en omhuldad regel även då det gäller pressen. I England, och delvis i Amerika, har den förkättrade tidningskoncentrationen drivits så långt att dessa beklaganden är befogade. Den engelska pressen är i stort sett uppdelad på några få huvudgrupper, och segrarna i den heta konkurrensen, såsom Daily Mirror, Daily Express och Daily Mail, har onekligen hunnit långt inte bara i respektabel journalistisk slagkraft, utan också i vulgaritet. Liknande risker har inte i samma utsträckning framträtt i Sverige. Vi har över 200 dagliga tidningar, bland dem en rad provinstitidningar, som är skickligt skötta och klarar sig bra. Att en del småtidningar försvunnit motiverar ej någon större oro. Det kan inte bestridas att med bättre kommunikationer följer ett mera rationellt urval; de stora tidningarnas möjligheter att ge ett rikare nyhetsstoff och större omväxling måste göra sig gällande.

Politiker kritiserar gärna pressen samtidigt som de är

tvungna att i enskilda fall kurtisera den. Exempel fick vi i den nyss berörda engelska underhusdebatten, där en rad talare klagade över tidningarna i största allmänhet och till och med begärde att något slags statskontroll över medarbetarnas kvalifikationer skulle införas. Det är en orimlig tanke, och den tillbakavisades också av de flesta; att det skulle behövas en viss examen eller vissa års av någon myndighet godkänd tjänstgöring eller bådadera är en idé som antingen bottnar i byråkratisk idioti eller i dikta- turfantasier. Ett klokt ord ur debatten förtjänar att antecknas: "Det finns inga människor som är mindre lämpade att kritisera journalisterna som kär än medlemmar av parlamentet." Dels därför att parlamentsledamöter och riksdagsmän till stor del är eller vill vara också journalister. Dels och framför allt därför att de klagomål som kommer från detta håll — över partibundenhet, tjatighet, ovederhäftighet — återfaller på de klagande. Så partiska, långgrandiga, slappa och av tjat om vad "jag sade då" och "han sade då" myllrande utläggningar som är vanliga i riksdagen finner vi nästan aldrig i pressen. Det går helt enkelt inte att servera dylikt i en stor upplaga; det blir möjligt blott då vederbörande talar i kammarens isolering med kanske blott några tiotal likgiltiga som publik.

Till det mest tanklösa i kritiken hör den nyligen i pressens egen tidning framförda att åsiktsdeklarationer i tidningarna skulle sakna betydelse. Grunden för påståendet är naturligtvis det väl kända faktum att röstslifforna för

de skilda partierna inte alls följer storleken av de för partierna verkande tidningarnas upplagor. Detta förhållande är inte svårt att förklara: tidningarna är ofta eller har i varje fall börjat som affärsföretag (även om politiska åsikter spelat in), och företagare är sällan socialister; nyhetstidningarna med stora upplagor har i regel varit mindre ensidigt politiskt inriktade än de rena partitidningarna; socialdemokratin, och delvis bondeförbundet, har genom sina väldiga organisationer och även genom sina fackorgan en propagandaapparat som motväger pressmajoritetens inriktning. Men att vid val folk inte röstar efter tidningar innebär naturligtvis inte att tidningsdebatten är betydelselös. Det är lika meningslöst som att säga att debatter och åsiktsuttalande över huvud är utan inflytande. Hela den politiska miljön, utvecklingen inom alla partier bestäms i stor omfattning av den fortlöpande debatten — den är den atmosfär i vilken alla människor med några allmänna intressen lever.

Talet om pressens förträfflighet eller pressens dålighet är av mycket begränsat intresse. Det finns utmärkta riksdagsmän och klena riksdagsmän, bra tidningar och usla tidningar, och generaliserande omdömen ger inte mycket. En ännu friare och öppnare debatt är det stora önskemålet. Landsorganisationens inköp av de båda Kreuger-tidningarna i höstas har utan tvivel verkat i den riktningen, men en ren organisationspress skulle med all sannolikhet göra debatten hårdare, snävare och sämre. Den blandning av partitidningar, organisations-tidningar och privatägda tidningar som vi har i Sverige är helt allmänt sett säkerligen den önskvärda, men på dess grund borde en ytterligare stegring av den publicistiska självständigheten kunna byggas.